

Ülkemiz son yıllarda adı sıkça anılan kurumlardan biri olan Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı resmi bir kurumdur. Toprak Mahsulleri Ofisi, Türkiye'de hububat fiyatlarının üretici açısından kabul edilebilir sınırın altına düşmesini ve tüketici aleyhine aşırı yükselmesini önlemek, bu ürünlerin alım - satım fiyatlarını düzenleyici tedbirler oluşturmak ve gerektiğinde Bakanlar Kurulu kararıyla hububat dışındaki diğer tarım ürünleri ile ilgili verilecek görevi yürütmek, afyon ve uyuşturucu maddelere konulan devlet tekeli işletmek amacını güden bir kurumdur. TMO, Türkiye içinde yedi bölgede toplam 28 şube, 114 ajans, 61 tesisli ekip halinde birçok il ve ilçede örgütlenmiş bir kurumdur.

Merkezi Ankara'da olan TMO, başlangıçta 17 Milyon TL olan sermayesi, daha sonra 4 milyar TL' ye; TMO Ana Statüsü ile önce 50 Milyar TL' ye, sonra 20 Trilyon TL' ye, daha sonra da 330 Trilyon TL'ye çıkarılmış bugünkü sermayesi 961 Milyon TL'dir.

TMO'NUN KURULUŞU

Birinci Dünya Savaşı sonrasında sanayi tesislerinin büyük ölçüde yok olması Dünyanın pek çok ülkesinde tarıma yönelmeyi zorunlu kılmış ve tarımsal üretimin hızla artması sonucu üretici ülkelerde bilhassa buğday stokları büyük ölçüde çoğalmıştır. Buğday stoklarındaki bu artış dış piyasada rekabete, fiyatların düşmesine ve bunlardan kaynaklanan büyük krizlere neden olmuş, özellikle 1928 yılından sonra Türkiye dahil birçok ülkede buğday fiyatları hızla düşmeye başlamıştır.

Krizin giderek büyümesi, üreticileri zor duruma düşürmüştü ve ülkelerin bu konuda önlemler almasını gerektirmiştir. Bir çok ülkede görülen bu durum üretici bir ülke olan Türkiye'de de yaşanmış ve Hükümet belirli bir taban fiyatıyla bazı yerlerde buğday satın alınmasını gerekli bulmuş; 10.07.1932 tarihinde yürürlüğe giren 2056 sayılı Kanunla da Ziraat Bankası'nı bu işle görevlendirmiştir. (ABD'de bugün uygulanmakta olan fiyat destekleme programının başlangıcı olan 1929 tarihli Zirai Marketing Kanunu ve Kanada'da 1930'da başlayıp 1935'te bugünkü şeklini alan Kanada Hububat Kanunu, aynı amaçla yapılan Hükümet düzenlemeleridir.) Ziraat Bankası 1932/1933 yıllarında çoğu Orta Anadolu'da olmak üzere alım merkezleri açmıştır. Bu defa, alınan buğdayların muhafazası için yeterli kapasitede depo bulunmaması sorunu ortaya çıkmıştır. Bunu gidermek için Silo ve Ambar İnşası hakkında çıkarılan

11.06.1933 tarih, 2303 sayılı Kanunla hububat muhafaza tesisleri kurma görevi de yine Ziraat Bankasına verilmiştir.

Gerek üreticinin desteklenmesi, gerekse silo ve ambar yapımı oldukça büyük bir mali yük meydana getirdiğinden Hükümet ekmeğe küçük çaplı bir vergi koymak zorunda kalmış, bu amaçla 30.05.1935 tarih, 2466 sayılı “Buğday Koruma Karşılığı Kanun” yürürlüğe konmuştur.

Üretimin bu şekilde desteklenmesiyle buğday ziraatının gelişmesi ve zaman zaman meydana gelen tabii afetler dolayısıyla tohumluk ve yardım ihtiyaçlarının belirmesi sonucu, bu ihtiyaçların giderilmesi görevi de Ziraat Bankasına verilmiştir.

Buğday üretiminin artması yanında görevlerin çoğalması ayrıca II. Dünya Savaşı belirtilerinin gittikçe fazlaşmasıyla Ziraat Bankasında Buğday Masası Şefliği adı altında yürütülen bu işler, yalnız bu amaçla çalışacak bir kuruluşun kurulmasını gerektirmiş ve 13.07.1938’de yayımlanan 24.06.1938 tarih ve 3491 sayılı kanunla İktisadi Devlet Teşekkülü niteliğinde olmak üzere “Toprak Mahsulleri Ofisi” kurulmuştur.

O günlerde yalnızca buğday üreticisine destek olmak ve buğday piyasasını düzenlemek amacıyla kurulmuş olan Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), değişen ve gelişen şartlar içinde zamanla arpa, çavdar, yulaf, mısır, patates, pirinç ve çeltik ile fasulye, nohut, mercimek gibi bakliyat, yağlı tohumlar ve uyuşturucu maddeleri de faaliyet alanı içine almıştır. Kurulduğu günlerin II.Dünya Savaşı yılları içinde olunması nedeniyle geçici olarak benzin, otomobil lastiği, et kavurması, margarin ve hatta kahve gibi maddelerin tedarik ve dağıtımını da ek görev olarak yürütmüştür.

TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ'NİN GÖREVLERİ

- TMO, kuruluş amacının gerçekleşmesi için; kendi konularına giren ürünlerin, her yıl cinsine ve bölgesine göre saptanacak fiyatlarla, alım ve satışını yapmak, gerekli stok tesisini ve muhafazasını sağlamak

- Gerekli durumlarda faaliyet konularına giren ürünleri ve bu ürünlerin işlenmişlerini dış piyasalardan almak,

- Yurt içinden satın aldığı ürünlerin ve bunların işlenmişlerini dış piyasalarda satışını sağlamak

- **Buğdayı Bakanlar Kurulu tarafından verilen görev çerçevesinde, önceden belirlenmiş olan kalite gruplarına göre ilan edilecek fiyatlarla satın almak,**
- Faaliyet konusuna giren ürünlerin muhafaza, kurutma, temizleme, ilaçlama ve kalibrasyon işlerini yapmak,
- **Genel satış dükkânları faaliyetlerinde bulunmak,**
- Var olan ve bundan sonra devreye girecek silo veya diğer depolama tesislerini işletmek,
- **Faaliyet konuları ile ilgili yatırım, etüd, araştırma, fizibilite ve projeler ile gerektiğinde mühendislik ve müşavirlik hizmetlerini yapmak, yaptırmak,**
- Gerektiğinde, faaliyet konularına giren ürünleri ve bunlardan elde edilecek işlenmiş ürünleri depolamak üzere depolama tesisleri kurmak,
- **Kurulan tesislerin bakım ve onarımı için gerekli olan yedek parça, araç ve makinaları bulundurmak, gerekirse bu amaçla atelyeler kurmak ve imalat yapmak veya bunlar için gerekli makine ve donatımın yurt içinden veya dışından alımını yapmak,**
- Kurulan tesisler ile, mevcut malzeme, makine ve cihazların artık kapasitelerini değerlendirmek,
- **Faaliyet konuları ile ilgili olmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında her türlü alım, satım, nakliyat, üretim, depolama ve muhafaza işleri için şirket ve kooperatifler kurmak veya bu amaçla kurulan ortaklıklara katılmak,**
- Dünya hububat üretimi hareketlerini ve fiyatlarını izlemek, değerlendirmek, faaliyet konuları ile ilgili her türlü yayınları yapmak,
- **Faaliyet konuları ile ilgili olmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında tesisler kurmak, işletmek, satın almak, satmak, kiraya vermek veya kiralamak,**
- İstihdamı geliştirme çalışmaları kapsamında düzenlenen beceri kazandırma programlarının uygulanmasını sağlamak,
- **Kurulmuş ve kurulacak küçük ve orta büyüklükteki özel kuruluşlara idari ve teknik alanlarda rehberlik yapmak,**
- Her yıl Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan yerlerde, haşhaş ekimi yapacak olanlara izin belgesi vermek, haşhaş ekimi, afyon ve kapsül üretimini kontrol etmek ve Bakanlar Kurulu'nun tespit edeceği fiyattan bu ürünleri satın almak,

- Haşhaş kapsülü, afyon ve tıbbi bitkilerden alkaloidler ve uyuşturucu maddeler ile türevlerini imal edecek fabrikalar ve bunlarla ilgili entegre tesisler kurmak ve kurulmuş olan fabrikaları işletmek,

- Uyuşturucu maddelerin yurt içi ve yurt dışı pazarlamasını yapmak, bilimsel ve tıbbi amaçlı uyuşturucuları ithal etmek,

- Haşhaş türlerinin, tohum, afyon ve kapsülün ihtiva ettiği morfin ve alkaloidler yönünden ıslahı için araştırmalar yapmak ve araştırma izni verilen diğer kuruluşların bu konuda yapacakları çalışmalara katılmak.

TMO'NUN AB'YE UYUM ÇALIŞMALARI

Türkiye'nin AB'nin Ortak Tarım Politikası'na (OTP) ve Ortak Piyasa Düzeni'ne (OPD) uyumu çerçevesinde, Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), hububat alımında AB kriterlerini uygulamaya başlayacaktır.

Ofis, AB'ye mevzuat uyumu çerçevesinde, 2008'de çıkardığı hububat ve çeltik alım ve satış esaslarına ilişkin uygulama yönetmeliklerini, AB mevzuatında meydana gelen değişiklikler ve geçiş döneminde uygulama kolaylığı sağlanması açısından yeniden düzenlemiştir.

Yönetim Kurulu'nun 21 Şubat 2009'da yaptığı toplantıda kabul edilen yeni yönetmelikler, 1 Haziran 2009'da yürürlüğe girecektir. Alım esaslarının ve kriterlerinin, 2017'den itibaren AB'ye tam uyumlu olması öngörülmektedir.

Yeni yönetmelikle TMO'nun alım dönemi 1 ay uzatılarak, önceden 1 Haziran-30 Nisan olan alım dönemi, 31 Mayıs'a kadar uzatılmıştır. TMO, 1 Kasım'dan itibaren, artık tüccar ve şirketlerden de alım yapabilecektir. 2009'dan itibaren, 3 tonun altında ürünü olan çiftçi, TMO'ya satış yapamayacaktır.

TMO'UN AB'YE MEVZUAT UYUMU ÇALIŞMALARI

24.07.2003 tarih, 25178 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında Toprak Mahsulleri Ofisi' nin;

- 1- AB mevzuatına uyumlu hububat ve çeltik uygulama yönetmelikleri hazırlaması,
- 2- Hububat ve çeltik veya bütün ürün gruplarına yönelik olarak Müdahale Kuruluşu yapısına dönüşmesi öngörülmektedir.

Mevzuat Uyum Çalışmaları

24.07.2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" çerçevesinde Kurumumuzca çıkarılması öngörülen Hububat ve Çeltik Uygulama Yönetmelik Taslaklarına ilişkin olarak; 17.4.2007 tarihinde açıklanan "Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007–2013)" ve 28.10.2007 tarih 26684 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008 Programının 4. Bölüm Geliştirme Eksenleri başlığı altında yer alan "Rekabet Gücünün Arttırılması " kısmının politika öncelikleri ve tedbirleri bölümünde 10.1 no'lu tedbir olarak Hububat ve Çeltik Alım Satımına İlişkin Yönetmeliklerin 2008 yılında çıkarılması hükmü bulunmaktadır.

TMO tarafından hazırlanan 2007 yılı eylem planı çerçevesinde, ilgili kamu, özel sektör kuruluşları ve TMO birimlerinden alınan görüşler çerçevesinde hazırlanan AB mevzuatına uyumlu olarak hazırlanan yönetmelikler, 24.1.2008 tarih ve 2/16–6 sayılı Yönetim Kurulumuz Kararı ile 1.6.2009 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere kabul edilmiştir.

Kurumsal Uyum Çalışmaları

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 2006 yılı Ulusal Plan hazırlık çalışmaları kapsamında Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ne ilettiği 19.06.2006 tarih, 2276 sayılı yazısı ile; AB Ortak Piyasa Düzenleri ile ilgili kurumsal yapılanmaya ilişkin olarak, TMO'nun yeniden yapılandırılarak tüm tarım ürünlerinin piyasalarını regüle etmek amacıyla müdahale alımlarından ve ihracat geri ödemelerinden sorumlu "Tarım Ürünleri Piyasası Ödeme Ajansı (TPA)" şeklinde AB benzeri ödeme kurumu olarak yer alması hakkındaki mutabakat kararını bildirmiştir.

17.4.2007 tarihinde kamuoyuna açıklanan “Türkiye’nin AB Müktesebatına Uyum Programı” kapsamında, Tarım Ürünleri Piyasası Ödeme Ajansı (TPA) Kurulması Hakkında Kanun tasarısı; 2009 – 2013 Yılları Arasında Çıkarılmasında Yarar Görülen Yasal Düzenlemeler arasında bulunmaktadır.

Ayrıca Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın 2008–2012 yıllarını kapsayan Eylem Planında TMO’nun Tarım Ürünleri Piyasası Ödeme Ajansı (TPA) olarak yeniden yapılandırılması amacıyla 2009- 2010 yıllarında 24 ay sürecek proje ile TPA Kanun Tasarısının hazırlanması öngörülmüş olup, bu konudaki çalışmalarımız devam etmektedir.

**TMO'NUN KURULUŞU VE
ÇALIŞMALARI**